

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА
СУЧАСНОГО П'ЯТИБОРСТВА

Навчальна програма для інститутів
фізичної культури

A handwritten signature in black ink, appearing to be "Л. С. Савченко".

Львів, 2003

Програму розробили: Ковальчук А.М. к.н. з ф. в. і с.
Сорохан Ю.В.

Програма ухвалена кафедрою теорії і методики стрільби, сучасного п'ятиборства та шахів ЛДІФК і затверджена методичною радою ЛДІФК протокол № _____ від _____ року

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Ковальчук Андрій Миколайович
доцент кафедри теорії і методики стрільби,
сучасного п'ятиборства та шахів ЛДІФК,
к. н. з ф. в. і с.
Сорохан Юрій Володимирович
викладач кафедри теорії і методики стрільби,
сучасного п'ятиборства та шахів ЛДІФК

ЗМІСТ

Вступ.....4
Програма тематика дисципліни.....4
1. Загально – теоретичні основи сучасного п'ятиборства.....7
1.1. Характеристика сучасного п'ятиборства як виду спорту.....7
1.2. Виникнення та динаміка розвитку сучасного п'ятиборства.....8
1.3. Спортивні споруди та обладнання для сучасного п'ятиборства.....8
1.4. Прикладне значення сучасного п'ятиборства.....9
1.5. Спортивна зброя та інвентар.....9
2. Техніко-тактичні особливості виконання вправ у видах сучасного п'ятиборства.....9
2.1. Основи виконання влучного пострілу.....9
2.2. Техніко-тактичні особливості ведення бою у фехтуванні.....9
2.3. Техніко-тактичні особливості проходження траси на коні.....9
2.4. Техніко-тактичні особливості у плаванні.....9
2.5. Техніко-тактичні особливості у бізі.....10
2.6. Підгонка матеріальної частини п'ятиборців.....10
3. Методика навчання в сучасному п'ятиборстві.....10
3.1. Загально-методичні основи ознайомлення з сучасним п'ятиборством.....10
3.2. Засоби та методи навчання у сучасному п'ятиборстві.....10
3.3. Методичні особливості навчання техніко-тактичним діям у сучасному п'ятиборстві.....10
3.4. Закріплення навичок у сучасному п'ятиборстві.....11
4. Теорія і методика тренування у сучасному п'ятиборстві.....11
4.1. Теорія та методика спортивного відбору.....11
4.2. Термінологія у сучасному п'ятиборстві.....12
4.3. Методика тренування юних п'ятиборців.....12
4.4. Методика професійно-спортивного вдосконалення.....12
4.5. Аналіз змагальної діяльності.....13
4.6. Планування і контроль тренувального процесу у сучасному п'ятиборстві.....13
5. Проблеми професійної підготовки та шляхи їх вирішення у сучасному п'ятиборстві.....13
5.1. Психологічна підготовка п'ятиборця.....13
5.2. Фізична підготовка.....14
5.3. Інтелектуальна підготовка п'ятиборців.....14
5.4. Специфіка професійної діяльності тренера у сучасному п'ятиборстві.....15
5.5. Правила, організація та проведення змагань у сучасному п'ятиборстві.....15
5.6. Сучасний стан та головні тенденції розвитку сучасного п'ятиборства.....15

ВСТУП

Розробка цієї програми обумовлена необхідністю вдосконалення навчального процесу в зв'язку з підвищенням вимог до підготовки спеціалістів фізичної культури та спорту. Програма складена на основі навчального плану та кваліфікаційної характеристики спеціаліста, які затверджені Міністерством Освіти України. У процесі розробки програми були використані нові дані наукових досліджень і досвід роботи найкращих вищих навчальних закладів світу. **Мета програми** – методична допомога викладачам і студентам інститутів фізичної культури у процесі підготовки фахівців. Програма призначена для застосування викладачам під час навчання студентів та використання студентами у процесі підготовки до державних іспитів.

Орієнтовний розподіл навчальних годин по розділах програми

№ п/п	Розділи дисципліни	кількість годин по роках навчання					види контролю по семестрах	
		1	2	3	4	за лік	іспит	
1	Загальнотеоретичні основи сучасного п'ятиборства.	84				1		
2	Техніко-тактичні особливості виконання вправ у видах сучасного п'ятиборства.	80					2	
3	Методика навчання стрільби в сучасному п'ятиборстві.	144				4		
4	Теорія та методика тренування в сучасному п'ятиборстві.		130			5	6	
5	Проблеми професійної підготовки та шляхи їх вирішення в сучасному п'ятиборстві.			202		7	8	8

Всього на дисципліну теорія і методика сучасного п'ятиборства відведено 640 годин

Розподіл програмного матеріалу

№ п/п	Розділи і теми	Кількість годин				Методичних
		Загалом	Семінарських	Практичних	Лекційних	
1.	Загально-теоретичні основи сучасного п'ятиборства.	84	10	18	10	46
1.1.	Характеристика сучасного п'ятиборства як виду спорту.		2	2		4
1.2.	Виникнення та динаміка розвитку сучасного п'ятиборства.		2	4	2	6
1.3.	Спортивні споруди та обладнання для сучасного п'ятиборства.		2	2	2	2
1.4.	Прикладне значення сучасного п'ятиборства.		2	4	2	10
1.5.	Спортивна зброя та інвентар для п'ятиборців.		2	6	4	24
2.	Техніко-тактичні особливості виконання вправ у видах сучасного п'ятиборства.	82	8	8	8	58
2.1.	Основи виконання "влучного" пострілу.		2	2	2	10
2.2.	Техніко-тактичні особливості ведення бою у фехтуванні.		2	2	2	16
2.3.	Техніко-тактичні особливості проходження траси на коні.		2		2	16
2.4.	Техніко-тактичні особливості у плаванні.			2		4

2.5.	Техніко-тактичні особливості у плаванні		2		4
2.6.	Підгонка матеріальної частини п'ятиборців.	2	2	8	
3	Методика навчання в сучасному п'ятиборстві.	144	6 12 6	120	
3.1	Загально-методичні основи ознайомлення зі сучасним п'ятиборством.		2 4 2	30	
3.2.	Засоби та методи навчання у сучасному п'ятиборстві.		2 2	20	
3.3.	Методичні особливості навчання техніко-тактичним діям у сучасному п'ятиборстві.		2	10	
3.4.	Закріплення навичок у сучасному п'ятиборстві.		2 4 2	60	
4.	Теорія і методика тренування у сучасному п'ятиборстві.	126	10 12	94	
4.1.	Теорія та методика спортивного відбору.		2 2 2	24	
4.2.	Термінологія у сучасному п'ятиборстві.		2 2 2	4	
4.3.	Методика тренування юних п'ятиборців.		2 2 2	26	
4.4.	Методика професійно-спортивного вдосконалення.		2 2 2	20	

4.5.	Аналіз змагальної діяльності.				2	10
4.6.	Планування і контроль тренувального процесу у сучасному п'ятиборстві.		2	2	2	10
5.	Проблеми професійної підготовки та шляхи їх вирішення у сучасному п'ятиборстві.	205	12	16	10	167
5.1.	Психологічна підготовка п'ятиборця.		2	2	2	16
5.2.	Фізична підготовка		2	2	2	10
5.3.	Інтелектуальна підготовка п'ятиборця.		2	2		12
5.4.	Специфіка професійної діяльності тренера у сучасному п'ятиборстві.		2	2		16
5.5.	Правила, організація та проведення змагань у сучасному п'ятиборстві.		2	6	6	99
5.6.	Сучасний стан та головні тенденції розвитку сучасного п'ятиборства.		2	2		14

1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОГО П'ЯТИБОРСТВА

1.1. Характеристика сучасного п'ятиборства як виду спорту

✓ - предмет, завдання та обсяг дисципліни;
 → значення сучасного п'ятиборства в житті суспільства;

- програмний матеріал та вимоги по ТІМОВС;
- обов'язки студентів при проходженні курсу;
- вимоги до спортивної підготовки;
- характеристика основних знань, вмінь та навичок;
- придбання, транспортування та збереження зброї;
- перші спортивні змагання по сучасному п'ятиборстві;
- поділ сучасного п'ятиборства на циклічні і технічні види;
- поява сучасного п'ятиборства на міжнародній арені;
- програма перших міжнародних змагань з сучасного п'ятиборства;
- вдосконалення методики спортивного тренування;
- вдосконалення спортивного інвентарю;
- вдосконалення науково-методичного забезпечення спортивної підготовки за останні роки;
- вдосконалення обладнання;
- ріст майстерності та досягнень;
- організації та матеріальні переваги сучасного п'ятиборства;
- перспективи розвитку сучасного п'ятиборства;
- міжнародна федерація по сучасному п'ятиборстві;
- національна федерація по сучасному п'ятиборстві;
- стан науково-методичного забезпечення сучасного п'ятиборства;
- стан науково-методичного забезпечення у країнах Європи;

1.2. Виникнення та динаміка розвитку сучасного п'ятиборства

- сучасне п'ятиборство на древніх Олімпійських іграх;
- перші змагання по сучасному п'ятиборстві;
- винахід вогнепальної зброї;
- поява сучасного п'ятиборства як виду спорту;
- сучасне п'ятиборство на сучасних Олімпійських Іграх;
- організація перших чемпіонатів світу по сучасному п'ятиборстві;
- українські п'ятиборці на міжнародній арені;
- сучасне п'ятиборство як національний вид спорту.

1.3. Спортивні споруди та обладнання для сучасного п'ятиборства

- визначення та класифікація спортивних споруд;
- вимоги до сучасних спортивних споруд
- тири для сучасного п'ятиборства у закритих приміщеннях;
- обладнання стрільбищ для сучасного п'ятиборства на вільному повітрі;
- обладнання конкурного поля для сучасного п'ятиборства у закритому приміщенні.

1.4. Прикладне значення сучасного п'ятиборства

- застосування набутих навичок в побуті;
- застосування набутих навичок в екстремальних умовах;
- застосування набутих навичок в бойових умовах.

1.5. Спортивна зброя та інвентар для п'ятиборців

- класифікація зброї для сучасного п'ятиборства;
- основні характеристики моделей пістолетів;
- спортивний інвентар і його використання.

2. ТЕХНІКО-ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ВПРАВ У ВИДАХ СУЧАСНОГО П'ЯТИБОРСТВА

2.1. Основи виконання влучного пострілу

- приготування, управління диханням;
- прицілювання, обробка спуску.

2.2. Техніко-тактичні особливості ведення бою у фехтуванні

- стійка;
- атака,
- флеш атака;
- виконання уколу, батману, переводів;
- стрибки;
- переміщення.

2.3. Техніко-тактичні особливості проходження траси на коні

- стрибки;
- володіння пересування конем;
- робота шенкелем;
- робота поводом;
- положення сідлу на коні.

2.4. Техніко-тактичні особливості у плаванні

- способи пропливання дистанції;
- способи входу у воду.

2.5. Техніко-тактичні особливості у бігу

- способи долавання дистанції;
- способи дихання.

2.6. Підгонка матеріальної частини п'ятиборця

- підбір зброї та її характеристики;
- підбір фехтувального інвентарю та його характеристики;
- підбір зброї для верхової їзди та її характеристика;
- підбір інвентарю для бігу та його характеристика;
- підбір інвентарю для плавання та його характеристика;
- критерії підігнаності матеріальної частини п'ятиборця;
- методичні особливості підгонки інвентарю п'ятиборців;

3. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ У СУЧАСНОМУ П'ЯТИБОРСТВІ

3.1. Загально-методичні основи ознайомлення зі сучасним п'ятиборством

- загальна констrukція шпаги;
- ознайомлення з спортивними моделями спортивного зброї;
- інструктаж по правилах користування зброєю;
- ознайомлення в основах техніки сучасного п'ятиборства;
- імітація основних технічних елементів без виконання вправи;
- виконання основних технічних елементів в полегшених умовах;
- виконання цілісної вправи.

3.2. Засоби та методи навчання у сучасному п'ятиборстві

- екіпування для фехтування;
- фехтувальні шпаги;
- маска;
- фехтувальний костюм;
- пістолет;
- мішені;
- сідло;
- уздечка;
- перешкоди;
- спеціальні плакати;
- тематичні кінофільми;
- тематичні відеофільми.

3.3. Методичні особливості навчання техніко-тактичним діям у сучасному п'ятиборстві

- принципи поступовості, систематичності, доступності;
- характеристика вихідного положення;
- способи плавання;
- види пересування у фехтуванні;
- додання дистанції у бігу;

- прицілювання в стрільбі;
- стрільба по мішені на купчастість;
- вивчення поправок;
- стрільба з корекцією тренера;
- спеціальна розминка;
- індивідуальний підбір інвентарю;
- пристрілка;
- вплив погодних умов;

3.4. Закріплення навичок у сучасному п'ятиборстві

- методи цілісної вправи;
- метод розчленованої вправи;
- метод послідовного переключення уваги на окремі елементи техніки;
- залікові вправи;
- прогляд і коректування технічних елементів стрільби;
- відеозйомка та аналіз спортивної боротьби;
- прикидки;
- тренування в ускладнених умовах;
- виступ на конкретній спортивній результат;
- систематична участь в змаганнях та зростання їх масштабу;
- виховання спеціальної витривалості в сучасному п'ятиборстві;
- тренування з ускладнених умовах;
- зменшення інтервалів відпочинку на тренуваннях;
- формування відчуття часу та раціонального темпу і ритму;
- вибір оптимального темпу сучасного п'ятиборства для конкретних вправ;
- апробація сповільненого і прискореного темпу сучасного п'ятиборства при різних психологічних станах п'ятиборця;
- підбір оптимальних часових параметрів в циклі пострілу і між пострілами;
- контроль і варіативність темпо-ритмових характеристик сучасного п'ятиборства;

4. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ТРЕНУВАННЯ У СУЧАСНОМУ П'ЯТИБОРСТВІ

4.1. Теорія і методика спортивного відбору

- ціль і завдання спортивного відбору;
- система спортивного відбору;
- структурна схема стрілецько-спортивного відбору;
- принципи спортивного відбору;
- поняття обдарованості п'ятиборця;

- поняття спроможності п'ятиборця;
- критерії початкового відбору;
- методика початкового спортивного відбору;
- відбір і орієнтація на етапах максимальної реалізації індивідуальних можливостей і збереження досягнень в сучасному п'ятиборстві;
- формування команд.

4.2. Термінологія у сучасному п'ятиборстві

- техніка стрільби, плавання, фехтування, бігу, виїздки на коні в сучасному п'ятиборстві;
- тактика стрільби;
- купчастість стрільби;
- влучність стрільби;
- темп стрільби;
- ритм стрільби;
- основні способи словотвору термінології в сучасному п'ятиборстві;
- терміни - іноземці в сучасному п'ятиборстві.

4.3. Методика тренування юних п'ятиборців

- мета, завдання і зміст тренування;
- характеристика ДЮСШ;
- види підготовки п'ятиборця;
- структура підготовленості п'ятиборця;
- основні засоби тренування та методика їх застосування;
- характеристика СДЮШОР;
- комплектування навчальних груп та діяльність ДЮСШ, СДЮШОР;
- документація ДЮСШ, СДЮШОР;
- навчально-спортивна база, фінансування, звітність;
- режим навчально-тренувальної роботи;
- кваліфікаційні нормативи в групах початкової підготовки;
- результативність навчально-тренувальних груп.

4.4. Методика професійно-спортивного вдосконалення

- об'єм тренувальної роботи для п'ятиборців;
- інтенсивність тренувальної роботи для п'ятиборців;
- співвідношення навантаження та відновлення;
- змагання в системі підготовки п'ятиборців високого класу;
- індивідуальний підхід - методика тренування в ДЮСШ;
- організація і проведення НТЗ у сучасному п'ятиборстві.

4.5. Аналіз змагальної діяльності

- ознайомлення з Положенням про змагання;
- аналіз наявних даних про особливості місця проведення змагань;
- аналіз наявних даних про допуск учасників до змагань;
- аналіз наявних даних про нові доповнення до Правил змагань;
- аналіз даних про характер суддівства змагань;
- аналіз інформації про систему харчування і розміщення;
- аналіз стану місця змагань в сучасному п'ятиборстві;
- аналіз стану та підготовки інвентарю до змагань;
- аналіз після виконання окремого виду та змагань в цілому;
- динаміка спортивних результатів по видах сучасного п'ятиборства;
- порівняльний аналіз спортивних результатів на даних змаганнях;
- професійні бесіди з провідними п'ятиборцями;
- розробка подальших рекомендацій для участі в наступних змаганнях в цілому.

4.6. Планування і контроль тренувального процесу у сучасному п'ятиборстві

- ціль, завдання та контроль;
- види планування в сучасному п'ятиборстві, багаторічне та перспективне планування;
- сучасні принципи планування передзмагальної підготовки п'ятиборців;
- види і зміст тренувальних мікро- мезо- макроциклів з сучасного п'ятиборства;
- розробка індивідуальних тренувальних планів п'ятиборців;
- техніка і тактика сучасного п'ятиборства як об'єкти контролю на тренуваннях і змаганнях;
- складання тактичного плану у ході боротьби;
- контроль різних видів підготовки п'ятиборців;
- тестування у сучасному п'ятиборстві;
- оціночна функція п'ятиборця.

5. ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ У СУЧАСНОМУ П'ЯТИБОРСТВІ

5.1. Психологічна підготовка п'ятиборця

- визначення поняття;
- ціль і завдання;
- психологічні особливості спортивної діяльності;
- психологічна характеристика змагального середовища;
- психодіагностика;

5.4. Специфіка професійної діяльності тренера у сучасному п'ятиборстві

- навчально-тренувальна функція;
- організаційна функція;
- виховна функція.

5.5. Правила організації та проведення змагань у сучасному п'ятиборстві

- види змагань у сучасному п'ятиборстві;
- характер проведення змагань;
- допуск учасників до змагань;
- ✓ обов'язки та права учасників змагань;
- заходи безпеки при користуванні зброєю;
- склад суддівської колегії;
- загальні права та обов'язки членів суддівської колегії;
- головний суддя, його замісники;
- головний секретар і секретарі;
- суддя-інформатор;
- суддя-хронометрист;
- обладнання для контролю часу;
- комендант змагань, лікар змагань;
- порядок виконання змагальних вправ;
- порушення правил змагань;
- відкриття, закриття змагань, нагородження переможців;
- календарний план, положення про змагання;
- попередні розрахунки, попередня підготовка до змагань;
- робочий календар.

5.6. Сучасний стан та головні тенденції розвитку сучасного п'ятиборства

- сучасні вимоги до устаткування та інвентарю для сучасного п'ятиборства;
- фірми-продуценти обладнання для сучасного п'ятиборства;
- сучасний рівень спортивних досягнень в сучасному п'ятиборстві;
- перспективи розвитку сучасного п'ятиборства;
- організація та методика занять з контингентом різного віку;
- методичні особливості занять з жінками;
- елементи сучасного п'ятиборства в організації здорового дозвілля населення;
- розробка та використання тренажерів для сучасного п'ятиборства.

- психогігієна;
- психопрофілактика;
- індивідуалізація засобів і методів психологічної підготовки;
- саморегуляція психічного стану;
- контроль психологічної підготовки п'ятиборців.

5.2. Фізична підготовка

- загальна і спеціальна фізична підготовка п'ятиборця, визначення понять;
- засоби та методи загальної фізичної підготовки п'ятиборця;
- засоби та методи спеціальної фізичної підготовки п'ятиборця;
- ✓ організація і проведення занять п'ятиборців;
- співвіднесення об'єкту загальної і спеціальної фізичної підготовки в процесі багаторічної тренувань;
- ✓ інтенсивність тренувальної роботи по фізичній підготовці п'ятиборців на різних етапах формування майстерності;
- фізичні якості п'ятиборця, методика їх розвитку та оптимізація в процесі підготовки;
- зміст вправ спеціалізованої розминки п'ятиборця, навантаження;
- контроль загальнофізичної підготовки п'ятиборця;
- контроль спеціальнофізичної підготовки п'ятиборця.

5.3. Інтелектуальна підготовка п'ятиборця

- форми, методи і джерела інтелектуальної підготовки п'ятиборця;
- елементи творчості в процесі спортивної діяльності;
- аналіз тематики кваліфікаційних робіт бакалавра та спеціаліста;
- аналіз тематики кваліфікаційних робіт магістра;
- форми навчально-дослідницької роботи студентів (НДРС);
- структура кваліфікаційної роботи;
- вимоги Держстандарту по оформленню кваліфікаційних робіт;
- засоби, які використовуються в НДРС;
- методи НДРС;
- організація НДРС;
- особливості підготовки кваліфікаційних робіт;
- аналіз змагальної діяльності;
- змагальна функція;
- матеріально-технічне забезпечення;
- аналітична функція;
- психопрофілактична функція;
- творча функція;
- відновлення максимальної працездатності п'ятиборця.

ЗАЛІКОВІ ВИМОГИ

1 семестр

1. Написати реферат на тематику: "Характеристика сучасного п'ятиборства як виду спорту."
2. Написати реферат на тематику: "Виникнення та динаміка розвитку сучасного п'ятиборства."

4 семестр

1. Написати реферати на тематику: "Методика початкового навчання сучасного п'ятиборства".

5 семестр

1. Накреслити структурну схему спортивного відбору у сучасному п'ятиборстві.
2. Написати реферат по основах термінології у сучасному п'ятиборстві.
3. Написати реферат на тематику: "Теоретико-методичні основи тренування в СДЮШОР."
4. Написати реферат на тематику: "Змагальна діяльність п'ятиборця в циклічних видах."

7 семестр

1. Скласти схему "Саморегуляція психічного стану п'ятиборців".
2. Розробити індивідуальний комплекс вправ для спеціальної фізичної підготовки п'ятиборців.
3. Написати реферат на тематику: "Формування навичок в стрільбі з пневматичного пістолета".

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ВИМОГИ

1 курс

Кваліфіковано відповідати, на питання екзаменаційних білетів по розділах програми: загальнотеоретичні основи сучасного п'ятиборства; техніко-тактичні особливості виступу у видах сучасного п'ятиборства.

3 курс

Кваліфіковано відповідати яз питання екзаменаційних білетів по розділах програми: *А* методика навчання в сучасному п'ятиборстві. *с. 107*

4 курс

Кваліфіковано відповідати на питання екзаменаційних білетів по розділу програми: *А* "Проблеми професійної підготовки та шляхи їх вирішення в сучасному п'ятиборстві".

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Виконати згідно вимогам Держстандарту кваліфікаційну роботу по обраній темі та захистити її на рівні "спеціаліст".

ДЕРЖАВНІ ІСПИТИ

Аргументовано відповідати на питання Державних екзаменаційних білетів, які охоплюють всі розділи навчальне: програми, або кваліфіковано захистити дипломну роботу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про фізичну культуру і спорт" (24.12.93 № 3808-XII).
2. Державна національна програма "Освіта". К.: Райдуга, 1994. - С.34.
3. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах. Наказ Міністерства Освіти України, № 161 від 2 червня 1993р.-Київ, 1993.-25 с.
4. Платонов В.М. Основні напрямки вдосконалення системи підготовки в олімпійському спорті // Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні: Матеріали 2-ї всеукраїнської науково-практичної конференції.- Київ-Луцьк.- 1996.- С.326-330.
5. Єдина спортивна класифікація України. К., 1997. - 197 с.
6. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте. - К.: Олимпийская литература, 1997. - 583 с.

